

ชื่อสารนิพนธ์	: ศึกษาวิเคราะห์หลักการรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพุทธและ การรักษาพยาบาลตามแนวการแพทย์สมัยใหม่
ผู้วิจัย	: นายเทอดศักดิ์ ปฏิภาณวัฒน์
ปริญญา	: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
ที่ปริกษาสารนิพนธ์	: ดร.อุดร จันทวัน : ป.ธ. ๔, พ.ม., พธ.บ., M.A.(POL.Se.), พธ.ด.(พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ๑) ศึกษาหลักการรักษาพยาบาลตามแนวพุทธ ๒) วิเคราะห์หลักการรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพุทธและการรักษาพยาบาลสมัยใหม่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

ผลการศึกษาพบว่า

๑. หลักการรักษาโรคทางกาย มี ๓ วิธี คือ การรักษาทางการแพทย์ การใช้ธรรมชาติบำบัด และการรักษาด้วยพลังจิต ส่วนการรักษาโรคทางใจใช้การเจริญวิปัสสนา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาเห็นแจ้งตามความเป็นจริงในสังขาร แนวทางการแก้ปัญหาความเจ็บป่วยตามวิธีของพระพุทธเจ้า ๒ ระดับ คือ ระดับโลกียะ มีเป้าหมายเพื่อการบรรเทาทุกข์ยามเจ็บป่วยและระดับโลกุตระ มีเป้าหมายเพื่อการพ้นทุกข์ คือการบรรลุมรรคผลนิพพาน โดยทั้ง ๒ วิธีนี้สามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นและความต้องการของแต่ละบุคคลได้เป็นอย่างดี พระพุทธองค์ทรงมีแนวทางในการแก้ปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วย ๒ แนวทางใหญ่ๆ คือ การรักษาโรคด้วยธรรมโอสธ เป็นการนำเอาหลักธรรมชั้นสูงหมวดต่างๆ มาทำการบำบัดรักษา

๒. หลักการรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพุทธและการรักษาพยาบาลสมัยใหม่ (แพทย์ทางเลือก) เป็นวิธีการที่สามารถป้องกันโรคที่จะเกิดขึ้นแก่มนุษย์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจได้ แต่ในทางกลับกันเมื่อคนเรามีการดูแลสุขภาพของตนเองก่อนแล้ว เมื่อถึงเวลาหนึ่งการรักษาด้วยวิธีการต่างๆ ที่อาจจะมีความแตกต่างกันตามอาการของโรคก็เป็นเพียงการเยียวยารักษาในระดับหนึ่งเท่านั้น เมื่อร่างกายเกิดความเปลี่ยนแปลงไป สิ่งที่ดีที่สุดคือการป้องกันหรือการดูแลสุขภาพของตนเองก่อน เพราะเราย่อมรู้สาเหตุที่เกิดขึ้นของโรคนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี แล้วปรับสมดุลของร่างกายด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การบริหารจัดการ การอยู่กับธรรมชาติและสุขลักษณะที่ถูกต้อง เป็นการรักษาพยาบาลที่สอดคล้องกับหลักการรักษาพยาบาลทั้งตามแนวพุทธและสมัยใหม่ เพราะเป็นการรักษาที่ต้นเหตุนั่นเอง

Thematic paper : An Analytical Study of the Principles of Medicine as
Depicted in the Vinaya Pitaka

Researcher : Mr. Terdsak Patipanavat

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Thematic supervisor
: Dr. Udorn Chantawan, Pali, B.A., M.A. (Pol. se) Ph.D

Date of graduation : 22 February 2015

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1] study on the principle of patient treatment in accordance with Buddhist approach and modern treatment 2] analyze the principle of patient treatment in accordance with Buddhist approach and modern treatment, and it was the qualitative research through the data derived from documentary studies

The findings were as followed :

1. In the physical treatment there were 3 approaches included: Medical Treatment, natural therapies, and it was the treatment through the power of mind, but in the mental treatment, it was healed through the insight development, that is to say; How to use the wisdom to consider and realize as what really it is happened in compounded things. There were 2 levels of the guidelines for solving of the problems involving with the sickness made by the lord Buddha namely: Lokiya level- its target was aimed at suffering relief, and Lokuttara level- its target was aimed at accomplishment of Nirvana, both of them could be brought for utilization as suitable and necessary according to the need of each person very well. The lord Buddha had placed 2 main categories of the guideline for solving of the health problems included: How to make the diseases treatment with Dhamma medicine and how to bring various high groups of doctrines for sickness and illness healing.

2. The principle of patient treatment in accordance with Buddhist Approach and modern treatment [Alternative Medicine] was actually the approach used for prevention of diseases being occurred to human beings in both physical and mental aspects, but in the opposite side if our health had to be taken care first, the treatment with different approaches would have to be made according to symptoms of the disease, this was just only one level of the treatment, when our body had to be changed, what is the best approach of treatment, is prevention or taking care of our health first, because we had already known the cause of each disease very well, then the balance of our body had to be adjusted with different approaches such as

food consumption, exercise, mind training, living with natural and appropriate hygienic condition which is the treatment being harmonious with the principle of patient treatment in accordance with Buddhist approach and modern treatment, because it was the treatment emphasized on the cause of the disease.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากหลายฝ่าย ขอราบขอบคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ขออนุโมทนาขอบคุณ ดร.อุดร จันทวัน, พระมหาสำราญ กम्मสุโท, ผศ.ดร., ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ตรวจสอบ และให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีในการทำสารนิพนธ์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่บรรณารักษ์ห้องสมุด และเจ้าหน้าที่หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านที่คอยให้การช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน ตลอดถึงกัลยาณมิตรระดับปริญญาเอกทุกรูป/คน ที่คอยให้คำแนะนำและให้กำลังใจจนสารนิพนธ์ เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สุดท้าย ขอราบขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดัน สนับสนุน และเป็นกำลังใจ ขอภัยที่ไม่ได้ระบุนาม แต่อย่างไรก็ตามขอให้ทุกท่านเข้าใจว่าความสำเร็จนี้ เกิดขึ้นได้เพราะท่านคนหนึ่งที่ได้เป็นผู้ร่วมสร้างสรรค์ในการทำงานวิจัยนี้

ขอมอบความดีและประโยชน์ของสารนิพนธ์เล่มนี้ น้อมบูชาพระรัตนตรัย ขออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลบูชาบิดามารดา ครูอาจารย์ พระอุปัชฌาย์ ตลอดถึงผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

นายเทอดศักดิ์ ปฎิภาณวัฒน์

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ช
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๔
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๔
๑.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๕
บทที่ ๒ หลักการรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพุทธ	๑๖
๒.๑ หลักการรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพุทธ	๑๖
๒.๒ ความหมายและความสำคัญของการรักษาพยาบาลตามแนวพุทธกับการรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามแนวทางการแพทย์สมัยใหม่	๒๗
๒.๓ โรคที่ปรากฏในพระพุทธานุศาสน์	๑๙
๒.๔ สาเหตุของการเกิดโรค	๒๐
๒.๕ วิธีการรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามแนวพุทธ	๒๒
๒.๖ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลผู้ป่วย	๒๘
๒.๘ สรุป	๓๔
บทที่ ๓ หลักการรักษาพยาบาลผู้ป่วยแนวพุทธและการรักษาพยาบาลสมัยใหม่	๓๕
๓.๑ วิเคราะห์หลักการรักษาพยาบาลผู้ป่วยแนวพุทธ	๓๕
๓.๒ วิเคราะห์หลักการรักษาพยาบาลผู้ป่วยตามแนวทางการแพทย์สมัยใหม่	๓๖

๓.๓	เปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างระหว่างหลักการ รักษาพยาบาลผู้ป่วยแนวพุทธกับหลักการรักษาพยาบาลผู้ป่วย ตามแนวทางการแพทย์สมัยใหม่	๓๘
๓.๔	สรุป	๘๙
บทที่ ๔	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๔๐
๔.๑	สรุปผลการวิจัย	๔๐
๔.๒	อภิปรายผล	๔๑
๔.๓	ข้อเสนอแนะ	๔๓
บรรณานุกรม		๔๔
ประวัติย่อผู้วิจัย		๔๗

สัญลักษณ์/คำย่อและการอธิบายสัญลักษณ์/คำย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในสารนิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬารัตนปิฎก พุทธศักราช ๒๕๐๐ และพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ เรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

การใช้คำย่อชื่อพระไตรปิฎก เริ่มจากอักษรย่อชื่อคัมภีร์ ตามด้วยวงเล็บที่ใช้ แล้วตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตามลำดับ เช่น

ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลกชนธรรคบาลี พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๒๗๖ หน้าที่ ๙๗

ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลกชนธรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๒๗๖ หน้าที่ ๙๘

การอธิบายอักษรย่อพระวินัยปิฎก (บาลีและไทย)

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	
๔-๕	วิ.ม.	(บาลี) = วินัยปิฎก	มหาวคคบาลี (ภาษาบาลี)
	วิ.ม.	(ไทย) = วินัยปิฎก	มหาวรรค (ภาษาไทย)
๗	วิ.จุ.	(ไทย) = วินัยปิฎก	จุฬวรรค (ภาษาไทย)

การอธิบายอักษรย่อพระสุตตันตปิฎก (บาลีและไทย)

เล่ม	คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	
๑๐	ที.ม.	(บาลี) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาบาลี)
	ที.ม.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย มหาวรรค (ภาษาไทย)
๑๑	ที.ปา.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค (ภาษาไทย)
๑๒	ม.ม.	(บาลี) = สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสกบาลี (ภาษาบาลี)
	ม.ม.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก (ภาษาไทย)
๑๓	ม.ม.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก (ภาษาไทย)
๑๔	ม.อุ.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย อุปริปณณาสก (ภาษาไทย)
๑๕	ส.ส.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย สคาถวรรค (ภาษาไทย)
๑๖	ส.นิ.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย นิทานวรรค (ภาษาไทย)
๑๗	ส.ข.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค (ภาษาไทย)
๑๘	ส.สพ.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค (ภาษาไทย)
๑๙	ส.ม.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค (ภาษาไทย)
๒๑	อง.จตุกก.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย จตุกกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๒	อง.ปญจก	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย ฉกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๔	อง.ทสก	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	อังกุตรนิกาย ทสกนิบาต (ภาษาไทย)
๒๕	ขุ.ธ.	(ไทย) = สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย ธรรมบท (ภาษาไทย)

ช.ธ.อ.	(บาลี)	=	ชุตตนิกาย ธรรมปทอรรถกถา	(ภาษาบาลี)
ช.ธ.อ.	(ไทย)		ชุตตนิกาย ธรรมปทอรรถกถา	(ภาษาไทย)